

Een vader begraaft zijn zoon...')

Mijn dierbaar kind! Het is met groote zorg en innige droefheid, dat ik de pen opneem om je deze regels te schrijven. Ik voel dat ik niet lang meer zal leven en durf daarom niet wachten met dezen brief, schoon het schrijven daarvan mij zwaarder valt dan ik kan zeggen. Als ik terugzie op mijn levensweg, dan moet ik verklaren met Jakob: ik ben geringer dan de weldadigheid en trouw, die Gij aan uw knecht gedaan hebt. Reeds in mijn jeugd heeft de Heere Zich als de trouwe Verbonds-God aan mij doen kennen. Hij gaf mij het geloof om al Zijn weldaden aan te nemen. Die weldaden waren vele! Als wij soms bij het huisorgel den psalm zongen: Vergeet niet één van Zijn weldadigheden, dan schoot mij het gemoed vol. Zeker, ik heb zorg gekend, toen ik als klein zakenman achter de kar liep. God schonk mij echter in je moeder een kostelijke gade, zij was niet één van die moderne vrouwen, die vrees hebben voor het kinderbed, die veel eischen en weinig geven, zij was een ware Manninne en zij is nog mijn Hulp in mijn levensavond. Ik weet wel, dat het tegenwoordig in de kringen, waar jij wel vertoelt, mode is, te smalen op die sloofjes, maar de Schrift zegt: wie zulk een vrouw gevonden heeft, heeft een goede zaak gevonden en hij heeft een welgevallen getrokken van den Heere. Haar zachtaardige en stille geest heeft haar weleens belachelijk gemaakt bij de menschen, maar was kostelijk voor God. Toen later de Heere ons bedrieff zegende en ons vermogen deed wassen, hebben wij dat alles uit Zijn Hand aangenomen. Wij hebben den Heere niet eerst rekenschap gevraagd van de wijze, waarop het Hem behaagt Zijn schatten over de menschen te verdeelen, maar wij hebben met Hanna en Maria Zijn Naam geloofd: De Heere maakt rijk! Al heeft er ook bij uw vader en moeder aan het leven der dankbaarheid veel ontbroken, toch mogen wij zeggen met den apostel: door de genade Gods ben ik dat ik ben. God heeft uw vader bewaard en staande gehouden, zoodat ik met een verbroken hart mag danken: ik ben van mijn God niet goddelooslijk afgegaan. De Heere schonk ons in uw broeder en zuster twee huwelijksbanden, die met ons een even dierbaar geloof deelachtig zijn. Alleen gij, mijn oudste, het begin mijner heerlijkheid en het begin mijner sterfte, gij zijt de smart van ons leven geworden. Je waart altijd een sentimenteel ventje, zooals men dat uitdrukt, je hadt altijd erg veel medelijden met je zelf en erg veel met jezelf op. Maar je vader in de ziel te grieven en je moeder op het hart te trappen, daar kon je sentimenteel zelfje wel overheen. Dat je maatschappelijk mislukt bent, twaalf ambachten en dertien ongelukken gehad hebt, kan ik je vergeven. Ik heb met vreugde voor je gewerkt, ook toen verval van krachten mij tot rusten maande, ik heb voor je vrouw gewerkt, die je wel trouwen maar niet onderhouden konde, ik zou voor je kinderen gewerkt hebben, maar helaas die hebt jullie niet gewild. Dat alles was mij niet te veel. O, dat ik het had mogen beleven, dat je als de Verloren Zoon waart teruggekeerd, hoe had mijn ziel gejubeld; deze mijn zoon was dood, maar is weder levend geworden! Maar jij verachtte het beste kleed, een uniform noemde je dat. Mijn Kind, ik sta nu met den voet in het graf. Straks zal je zeggen: de moribus nil nisi bene, want je doet graag dik! Laat ik je nog eenmaal mogen waarschuwen. Jullie praat tegenwoordig weer over genade, alsof genade een toevlucht zou bieden aan een verbondsbreker. Laat ik je zeggen, dierbaar Kind, dat er geen genade is die ons leert de weldaden Gods te verachten. Genade leert ons één ding: de weldaden aan te nemen met een kinderlijk hart. Mijn zoon, hoewel bitterlijk bedroefd van ziel, ben ik toch niet ganzehoofdig zonder hoop voor je. Niet, omdat je nu fond een goede jongen bent en het toch zoo best bedoelt. Neen, je bent een slappe, eigenwijze jongen, een ongeloovig en ongehoorzaam kind. Maar er is iets, dat jij honend — God moge je deze lastering vergeven — het systeem van den Burgerlijken Stand noemt. Gods Woord noemt dat Het Verbond. Aan dien Verbonds-God, in Wiens driemaal heiligen Naam je bent gedoopt, draagt je stervende vader je op! Daarin is al mijn lust, hoewel Hij het nog niet deed uitspreken.

N. B.

1) Naar aanleiding van het boek van H. M. van Randwijk: Een zoon begraaft zijn vader. Uitgave G. F. Callenbach N.V., Nijkerk.

over een en ander moeten nadenken. Nieuwe mogelijkheden hebben steeds eenigen tijd nodig, zullen ze rijp overwogen kunnen worden. Overrompelen is een gevaarlijk ding; wie in het eene geval er tegen bezwaar heeft, moet zelf in een ander zich er voor wachten. Ik zelf had er bezwaar tegen, dat men die oecumenische synode zoo gauw wilde afhandelen; en daarom kan ik ook mijnerzijds er in komen, dat inzake de groep-Hoeksema men nog eens eerst wil nadenken.

Maar afstappen van het onderwerp doe ik niet; en ik hoop, dat de groep-Hoeksema evenmin de zaak als geëindigd zal beschouwen. Zou zij correspondentie met ons voorslaan, dan kan ze van steun wel verzekerd zijn. Ik zeg niet, dat dat veel beteekent; maar men moet nu eenmaal niet zijn spreken of zwijgen laten beheerschen door de vraag naar oogenblikkelijk succes. Zulk een diplomatie ware het tegenbeeld der profetie. Dat geldt ook voor de gemeenschap, die met de Hoeksema zoo nauw verbonden is. Stel eens, dat een van haar uitgaand officieel voorstel tot het zoeken van contact bij ons met meerderheid van stemmen verworpen zou worden, wat geeft dat? Elkaars conscientie opwekken is een broederdienst; een eventueel verkeerde reactie ligt voor rekening van wie ze zou aandurven.

Ik geloof trouwens nog niet, dat de Gereformeerde Kerken, werden ze eenmaal officieel voor een beslissing geplaatst, zoo'n verkeerde reactie zouden aandurven. Ze zouden, naar ik hoop, vooraf rustig willen overwegen wat pro en wat contra pleit.

Laat mij aanstonds mogen verklaren, dat onze kerken verkeerd zouden handelen, indien zij de groep-Hoeksema zouden passeeren, hetzij bij de bijeenroeping van een heusche oecumenische synode (d.w.z. een synode, die meer zou zijn dan een eerste samenkomst van met elkaar reeds corresponderende kerken), hetzij bij het zoeken naar breeder contact met buitenlandsche instituten, dan tot nu toe plaats gevonden heeft.

In een openbare zitting heb ik er op gewezen — en ik beperkte me daarbij tot wat officieel en publiek bekend was — dat reeds volgens de eigen publicatie van de Chr. Ref. Church in Amerika (waarmee we reeds correspondentie onderhouden) ten tijde van de beslissing van Kalamazoo de groep, waar het thans over gaat, in de hoofdzaken gereformeerd was, zij het dan „met neiging tot eenzijdigheid“. Nu, die laatste is ieder menschenkind eigen; dat kan dus geen bezwaar zijn, en roept juist tot samenspreking, opdat we elkaar mogen helpen strijden tegen dit kwaad.

Voorts: men gaat onwillekeurig vergelijken; ook dat zit ons allen in het bloed. Zouden we officieel weigeren, contact te zoeken met de Prot. Geref. Kerk in Amerika, dan zouden we toch moeten weten: waarom de een wel, de ander niet? We hebben contact met de Reformed Church in Amerika; en daarunder zijn heel wat gemeenten, die in alle opzichten trouw zijn aan de gereformeerde belijdenis; heel wat predikanten ook, aan wie ik zelf me verbonden weet door de allernaamste kennismaking. Ik zou er niet aan denken, het contact te verbreken. Niettemin is het een publiek feit, dat deze kerk vrijmetselaars toelaat; en ik hoorde verzekeren, dat er ook wel predikanten zijn, die bij de loge zijn aangesloten; het werd verzekerd ook van Chr. Ref. zijde. Zouden we nu een oecumenische synode aanroepen, waarvan vrijmetselaars lid kunnen zijn, en de Hoeksema weigeren? Een man, die voor de gereformeerde waarheid een zwaren strijd gevoerd heeft, ook binnen de Chr. Ref. Church? Voorbeelden gaven we in ons blad.

Prof. Aalders, die zich tegen het zoeken van nader contact uitsprak, en ten aanzien van wiens woorden door den voorzitter der synode niet gevraagd is, of de pers er wat voorzichtig mee wilde te werk gaan (waaronder ik dan ook maar rustig er iets van doorgeef), prof. Aalders merkte op, dat de groep-Hoeksema zoo klein was, ongeveer als in Nederland de groep-Geelkerken. Afgedacht daarvan, dat — zooals ik tevoren had opgemerkt — „het in het aantal niet gelegen is“, is de vergelijking met de groep-Geelkerken onjuist. Wat het aantal betreft: ik weet niet, of prof. Aalders de Hoeksema bezocht heeft; ik heb het wel gedaan, en heb meer dan één van de aan hem verbonden gemeenten en predikanten gezien. Ze is veel krachtiger dan de Geelkerken-groep. Ook heeft ze veel meer vitaliteit: ze ontwikkelt een eigen actie, neemt op het terrein van christelijke politiek, maatschappijvorming en verenigingsleven een positie in, welke in Amerika en (het blijkt al meer) ook in Nederland velen tot jaloezie prikkelen mocht; en is, hoezeer ook sommige theologische moeilijkheden alsmede de bezwaren van een eigen theologische opvoeding drukken, toch zeker in confessioneel opzicht met de Geelkerken groep geen moment te vergelijken; ze staat aan den anderen kant, en komt meer en meer tot theologische bewustheid.

Zelfs over den persoon van de Hoeksema is even door prof. Aalders gesproken. Ik weet alweer niet, of prof. Aalders de Hoeksema ooit ontmoet heeft. Ik wel. En mijn oordeel wijkt van dat van prof. Aalders af. Bovendien acht ik het niet juist, de vraag of een bepaalde groep met ons mee mag spreken, te laten afhangen van een persoonsbeoordeling. Menschen, die in werkelijkheid zijn zoo als prof. Aalders meent, dat de Hoeksema is, zijn er overal. Wie een nog wel „oecumenische“ (!) synode daarvan zuiveren wil, moet maar liever niet er aan beginnen.

Nu schrijft prof. Hepp in „Credo“:

En lans werd gebroken om de Prot. Ref. Church (de kerk van de Hoeksema) mee op te nemen. Dit stuitte bij een van onze Amerikaansche broeders ter Synode op krachtig verzet. En de ander maakte er buiten de Synode geen geheim van, dat hij er evenzoo

over denkt. Men behoeft er geen oogenblik over in twijfel te verkeren: aan een oecumenische Synode, waarop de kerkengroep de Hoeksema vertegenwoordigd is, blijven de plaatsen van de afgevaardigden der Chr. Geref. Kerk ledig. En die zeker niet alleen.

Doch men kan er wel op gerust zijn: dit gebeurt niet.

De hier genoemde eerste broeder kan geen ander dan ds v. Dellen zijn. En dan kan de tweede geen ander dan dr Beets zijn. We zullen ons niet inlaten met de vraag, wat dr Beets buiten de synode gezegd heeft. Ik ben daar niet bij geweest. Wel was ik er bij, toen dr Beets in het Pantlind Hotel te Grand Rapids een vergadering presideerde, waarop door onderscheiden predikanten der Chr. Ref. Church en andere van de „Hoeksema-groep“ van gedachten is gewisseld, en waarbij dr Beets in gebod en toespraak hartelijke woorden heeft gesproken. Dit laatste is publiek. Zeker is, dat in de vergadering der Sneeker synode niemand een woord van hem hoorde over de groep-Hoeksema. En wat ds v. Dellen betreft: was zijn verzet wel zoo „krachtig“ als prof. Hepp meent? Ik vond, met alle waardeering, juist dit trouwens zeer korte gedeelte van zijn betoog gereserveerd. Een naam werd niet genoemd. Alleen werd gezegd, dat er (blijkbaar door mij) gesproken was over wat voor ds v. Dellen's besef een „scheurkerk“ was. Nu, dat wisten we al. Maar ik had zelf vooraf al opgemerkt, dat ds v. Dellen nog vrij kort geleden de synode der Chr. Geref. Kerk in Nederland heeft bezocht. Men weet, hoe ik over dit instituut denk: m.i. mag het niet bestaan, en is er nog steeds reden te over, om de qualificatie van prof. dr H. H. Kuyper van destijds („scheurkerk“) ter harte te nemen; aan den anderen kant evenwel wil ik, juist daarom, geen dag lang de schuld er van zijn, dat de broeders van die kerk van ons gescheiden blijven, temeer, omdat zij in dogmatisch opzicht op enkele theologoumena goede critiek kunnen oefenen. Dat zij verder gelaten voor wat het is. Maar voelt ds v. Dellen niet, dat het ons voor het onderhavige onderwerp weinig zegt, of de Prot. Geref. Kerk in Amerika in zijn oog een scheurkerk is? Wij voor ons hebben ons niet het recht aan te matigen, over de kerkrechtelijke wendingen in het proces van Kalamazoo enz. te oordeelen. Wel mogen wij dit vragen: indien gij, ds v. Dellen, officieel een bezoek brengt aan de synode van die nederlandsche kerk, die volgens velen onzer een scheurkerk is, zoudt gij dan begeren, dat wij bij de overweging der mogelijkheden van contact met buitenlandsche instituten van alle hemoedingen in dezen afzien onder den drang van het feit, dat gij op Uw standpunt de groep-Hoeksema een scheurkerk noemt? Indien gij — en wij laken dit geen oogenblik — in Nederland een kerk bezoekt, die wij scheurkerk noemen, zouden wij dan niet ongekeerd evenveel vrijmoedigheid mogen gebruiken? Ds v. Dellen kan — ik vertrouw dit ten volle — hierop slechts bevestigend antwoorden.

Want laat me precies zeggen, hoe ik er over denk: een oecumenische synode mag geen onderonsje worden, maar moet een vergadering voor Gods aangezicht zijn. Het kan de bedoeling van niemand zijn, er een zaakje van goede vrienden van te maken, en de vraag, wie wel en wie niet in aanmerking komt, te laten beslissen door overwegingen als: you are a nice fellow. Als het dien kant uit moet, dan krijgen we geen oecumenische synode, maar een bijeenkomst van anders niet zoo gauw bijeen te krijgen goede vrienden.

Prof. Hepp schrijft: het is zeker, dat, als de Hoeksema-groep mee doet, de plaatsen der afgevaardigden van de Chr. Ref. Church leeg zullen blijven. Ik zou in alle vriendelijkheid willen vragen: hoe weet U dat? Heeft de SYNODE van de Chr. Ref. Church dat al uitgemaakt? Zoo ja, dan is ze gauwer klaar dan onze synode, die — terecht — gezegd heeft: we moeten er nog eens over slapen. Hebben de aanwezige AFGEVAARDIGDEN van Sneek 1939 het gezegd? Maar zij zelf zullen de eersten zijn, om te verklaren: wij zijn de kerk niet, doch alleen maar haar dienaren! Bovendien: het is reeds opgemerkt, dat zoo'n voorgenomen oecumenische synode alleen maar consuleterend karakter heeft. Ze kan geen bindende uitspraken doen, althans niet, als het een vergadering is, zoo als men ze heeft ingedacht in voorloopig overleg. Maar wie zou het nu voor God durven verantwoorden, de Amerikaansche broeders, die over het brandende probleem der gezindheid Gods met betrekking tot de concrete wereld ook theologisch een veelszins uitgebreide literatuur hebben gepubliceerd, en die vóór 1924 in de Chr. Ref. Church veelszins goede bijdragen tot den opbouw der kerk hebben geleverd, uit te sluiten van een gesprek, van een elkaar raadplegen? Dacht men soms, dat al de anderen, die men wel vragen wil, daarover al uitgedacht waren? Of dat ze niets meer konden leeren? Wij zelf willen in een consuleterende vergadering graag luisteren (b.v. inzake 't verbond) naar de opinie van anderen, met name naar de niet-polemische uiteenzettingen der Ned. Chr. Geref. kerkleiders. Zoo kunnen anderen (evenals wij zelf) wel luisteren naar wat Hoeksema te zeggen heeft. Breng de menschen bij elkaar; de Barthiaansche „angehauchten“ kunnen best nog het een en ander er bij opteken! De herders van vrijmetselaars ook! God beware ons voor myopie.

Prof. Hepp schrijft nog meer: Ook andere plaatsen blijven leeg, als Hoeksema een stoel krijgt. Misschien bedoelt prof. Hepp de plaatsen van gasten. Dat kan. Indien collega Hepp met opinies van enkele personen in dezen bekend is, wil ik graag ook voor mijzelf nadere informatie geven. Ze is deze: indien het blijken zou, dat men een geweldig ding als een oecumenische synode zou laten bedisselen (wat ik nog niet

(Zie vervolg blz. 14.)